

20. s. etter Treenighetsdagen 2020- Asbjørn Hjorthaug

Tekster: Salme 145, Ordspr. 2:1-11, Ef. 5.15-21, Matt 22:1-14, III Matt 21:33-46

Dette er en brutal tekst. Her er opprør, forfølgelse, drap og ran av annen manns eiendom. Men det er vel bare en lignelse med kraftige virkemidler? Så enkelt er det ikke. Dette er en fortelling om noe som virkelig har skjedd, om noe som skjer i dag og om noe som kommer til å skje i framtiden. Det er også et varsel om dommen.

Jesus taler til fariseerne og overprestene, og de hører faktisk etter hva han sier og de forstod at han snakket til dem: *«Da overprestene og fariseerne hørte lignelsene hans, skjønnte de at det var dem han siktet til. De ville gjerne ha grepet ham, men de var redde for folkemengden, som holdt ham for å være en profet.»* Om de ikke forsto alt det Jesus sa, så forstod de nok til at de kjente på dommen over seg selv. De ble opprørte og etter hvert ble de en del av historien Jesus fortalte. De hadde som et mål å ta livet av Jesus for endelig å bli kvitt ham. Slik er Gud ord. Når du hører Guds ord, tar Den Hellige Ånd og anvender ordet på akkurat deg og din situasjon. Det er som ordet er skrevet for deg, enten det er til tukt eller trøst. Jesus vet eksakt hva du trenger til enhver tid. Han kjenner deg ut og inn. Han ser dine tanker, dine følelser og dine handlinger. Jesus vet eksakt hva som er viktig å si til fariseerne og overprestene. Han vil avsløre deres mangel på tro, deres hat og de konsekvenser som følger av det.

Vinbøndene er her Israels religiøse ledere. I sin klage over Jerusalem i Luk 13,34 sier Jesus: *«Jerusalem, Jerusalem, du som slår profetene i hjel og steiner dem som er sendt til deg! Hvor ofte ville jeg ikke samle barna dine som en høne samler kyllingene under vingene sine. Men dere ville ikke.»* I vår lignelse er de karakterisert som onde mennesker som selv skal få en ond død. De er onde fordi de tilraner seg vingården og dreper de arbeidere vingårdens herre sender ut, ja til og med tar de livet av jordeierens sønn for å tilrane seg eiendommen og verdiene. Folket er forført av sine ledere som blir mer og mer blir onde. De har en blind tillit til seg selv og sitt eget. De misbruker Guds nåde og gode gave og blir mer og mer moden for straff. Rett før vår tekst sier Jesus rett ut til disse selvgode lederne at *«Tollere og horer kommer før inn i Guds rike enn dere.»* Lederne som representerer hele folket og dermed folket selv, skal utelukkes fra Guds rike på en slik måte at riket tas i fra dem. Andre folk som er mer verdige til det, skal ta arven opp etter Israel.

Lignelsen har mye til felles med Jes 5, *«Sangen om Herrens vingård»*. *«Vingårdens herre»* eller *«jordeieren»* er Gud, *«vingården»* er Guds utvalgte folk; Israel med institusjoner, lederskap og folk. Det var satt opp *«et gjerde»*. Det er loven med alle dets bud og forskrifter som skulle verne folket og skille jødene fra hedningene. *«Vinkaret»* som ble hugget ut i fjellet der druene skulle knuses og presses til saft, er tempelet med gudstjenestene og ofringene til syndenes forlatelse. *«Vakttårnet»* er profetene som ofte blir kalt vektere eller vaktmenn. Tiden som vingårdens herre er reist *«ut av landet»*, er tiden fra opprettelsen av pakten på Sinai og fram til dommen over folket synliggjort i og med Jerusalems ødeleggelse og at jødene ble spredd utover hele verden. Vingården var overlatt til Israels øvrighet, lærere og veiledere. De skulle være trofaste husholdere og forvalte og holde vedlike vingården slik at det ble gode avlinger når jordeieren kom tilbake. Vingårdens herre var borte en lang tid, så de hadde god tid på seg. Det Gud ønsket å få tilbake fra sitt folk var deres kjærlighet og hengivenhet, deres hellighet i tro og liv, rettferdige gjerninger mot Gud og nesten. Et liv i tro og kjærlighet, der de var Guds barn og han deres far. Han sendte sin egen sønn for å frelse folket fra alle deres syner. Men hva ble resultatet? Det ble hat og opprør. Profetene fra Moses til Johannes ble foraktet, forfulgt og slått i hjel. Jesus, Guds Sønn, tok de, og de drev han utenfor vingården og tok livet av ham. De hadde ikke bruk for en frelser.

Gud har gjort alt for sitt folk. Han har vært tålmodig og kjærlig, mens han folk gjentatte ganger var utålmodige og onde. Han har ført de ut av trelldommen i Egypt og inn i frihetens land som fløt av melk og honning. Men det endte med at de *«korsfestet herlighetens Herre.»* 1 Kor 2,8 De kjente Guds ord og hellige vilje, men ville ikke innrette seg etter det. De levde i sin egenrettferdighet, og hadde ikke bruk for Guds nåde i Jesus Kristus.

Så kommer dommen. *«Når så vingårdens herre kommer, hva skal han da gjøre med disse vinbøndene?»* Tilhørerne svarer: *«Disse onde menneskene skal han gi en ond død og forpakte bort vingården til andre, som gir ham frukten til rett tid.»* De feller dommen over seg selv. Vi minnes kong

David som hadde syndet på det groveste, sitt møte med profeten Natan. Her feller også David dommen over seg selv uten å være klar over det: «Så sant Herren lever, den mannen som har gjort dette, fortjener å dø!» 2 Sam 12,5. Men reaksjonene er vidt forskjellige. Natan sier til David: «Du er mannen». David innså hva han hadde gjort og bekjente sine synder. Men overprestene og folkets eldste reagerte med sinne. «Da overprestene og fariseerne hørte lignelsene hans, skjønte de at det var dem han siktet til. De ville gjerne ha grepet ham, men de var redde for folkemengden, som holdt ham for å være en profet.» På en måte rammet loven dem, men de hadde ingen synd å bekjenne isteden ville de ha han av veien. Slik er det med falske lærere de tåler ikke de bibelske sannheter. Denne kampen pågår i dag. Om noen hevder Skriftens ord opp mot den praksis kirken følger, så er løsningen å få de av veien og nekte de adgang. Mange konservative prester har fått erfare dette. Lederne bruker alle midler for å stenge de ute. Her i teksten er dommen at arven som tilkommer Guds folk, overlates til andre. Evangeliet skal ut til hedningene. Nå er det Kristi kirke, det åndelige Israel, som består av jøder og hedninger, som er Guds vingård. Jesus forklarer hva som skjer: «Har dere aldri lest i skriftene: Steinen som bygningsmennene vraket, er blitt hjørnestein. Dette er Herrens eget verk, underfullt er det i våre øyne.» Jesus ble en hjørnestein, en frelser for hele verden. Han døde for oss og seiret over døden, synden og djevelen. Han stod opp av graven som seierherre. Alt dette er vårt gjennom troen på ham. Dermed ble den nye pakt opprettet, og den gamle ble opphevet. Hjørnesteinen, grunnvollen, klippen; dette er bilder på hva Kristus er. Vi må bygge våre liv og våre forsamlinger på Jesus Kristus og hans evangelium om vi skal stå mot stormer og uvær forårsaket av vår onde fiende.

«Steinen som bygningsmennene forkastet». Israel forkastet Kristus. De korsfestet han og forfulgte de som trodde på ham. Evangeliet ble så gitt til andre folkeslag og alle fikk samme rett til Gud rike. «Her er ikke jøde eller greker, her er ikke trell eller fri, her er ikke mann og kvinne. For dere er alle én i Kristus Jesus.» Gal 3, 28 Det vi nå her har berørt, handler om det som er kristendommens sentrale kjerne, rettferdiggjørelsen. Det handler om mitt og ditt forhold til Kristus. Skal du beskrive dette forholdet, kommer du ikke utenom følgende: Jeg er en kristen gjennom dette at jeg tror på Jesus Kristus som min frelser. Jeg er en synder. Jeg har ikke en fri vilje til å velge Ham. Mine gjerninger er preget av egoistiske motiver og egenkjærlighet og ikke fordi jeg elsker Gud over alle ting. Skal jeg være en kristen så er det på tross av meg og mitt liv og bare på grunn av at Jesus og hans verk for meg. Han har en rettferdighet som holder for Gud, den har han gitt meg i dåpen. Den får jeg ved troen beholde til jeg står i himmelen.

Lignelsen har et større perspektiv enn forholdet mellom Jesus og tilhørerne på tempelplassen. Vingården er nå Guds folk eller de kristne i verden. Gjerdet som Gud har satt opp er loven. Ved å lese de 10 bud får du klar og tydelig undervisning om hva som er Guds hellige vilje. Gjerdet er ikke der for å gjøre det vanskelig for oss, nei det er der for å beskytte oss. Beskytte våre liv, beskytte vårt rykte, ekteskapet, vår eiendom og vårt forhold til Gud og nesten. Gjerdet er også uttrykk for Guds ord som beskytter vår tro mot falsk lære. Men loven har også til hensikt å avsløre oss som syndere. På den måten driver den oss til Kristus. Fordi loven er vår tuktemester, vår pådriver til Kristus. Den får oss til å innse at vi trenger en frelser. Slik vedlikeholdes troen på evangeliet, ved at vi stadig blir avhengig av Jesus Kristus. Falsk lære har bare et mål, og det er å få oss vekk fra Ordet om Kristus. For den onde fienden spiller det ingen rolle om vi ber, leser, synger og går på Gudstjeneste, bare vi slutter å trøste oss til evangeliet. Den falske gjør at vi kommer i tvil på Gud ord og løfte. Den falske lære vil ha oss til å stole på egne krefter, følelser og opplevelser slik at vi ikke skal ha behov for Kristus. Den falske lære er troens verste fiende. Rives dette gjerdet ned vil loven ikke fungere. Den falske lære vil komme inn, og vi trenger ikke lenger Kristus.

Vinpressen er kirken eller gudstjenesten. Her møter vi Gud. Her får vi både lov og evangelium. Vinpressen består av to kar, ett kar der druene blir tråkket i stykker, og ett der den livgivende saften samler seg. Loven fører til bekjennelse av våre synder og evangeliet gir oss syndenes forlatelse. Vinpressen er nådemidlene. Her arbeider den Hellige Ånd med oss gjennom ord og sakrament og styrker oss med nåden alene.

Vaktårnet er prekenembetet. Presten er en vaktmann. Predikanten har ansvar for at vi ikke skal glemme Guds ord og løfter. Predikanten skal dele ut ord og sakrament slik at syndere får tilgivelse for sine synder. Hva skal så predikanten forkynne? Svaret er enkelt: om hjørnesteinen Jesus Kristus. Denne steinen bygningsmennene forkastet er Jesus Kristus som ble hengt på et kors. Han er

veien, livet og sannheten. Han er blitt hjørnesteinen. Peter innfor det høye råd taler også om hjørnesteinen. Han sier at det ikke er frelse i noen annen i hele verden enn Jesus Kristus, og Ef.2,1 taler om at vi er bygd opp på apostlenes og profetenes grunnvoll, men at hjørnesteinen er Jesus Kristus. Han holder hele bygningen sammen så vi i Herren vokser til et hellig tempel. Når jeg kalles gjennom evangeliet og tror dette, så er jeg en av disse hellige steiner.

Men det går også an å falle på steinen og bli knust av steinen. *«Den som tror på Sønnen, har evig liv. Men den som ikke vil tro på Sønnen, skal ikke se livet, men Guds vrede blir over ham.»* Joh 3, 36. Alt handler om forholdet til Kristus. Å tro på Kristus gir deg evig liv. Da er Kristus den hjørnesteinen jeg bygger mitt liv på og som frelser meg. Da er han den bryllupskledningen jeg trenger for å være med i bryllupet. Men tror jeg ikke på Jesus, så er det det som gjør at jeg går fortapt. Det er å bli knust av steinen. Vi må alltid ha vårt søkelys på Jesus Kristus og han korsfestet. Paulus sier til menigheten i Korint: *«For jeg hadde bestemt at jeg ikke ville vite av noe annet hos dere enn Jesus Kristus og ham korsfestet.»* 1 Kor 2,2

Lignelsen har også et annet alvorlig perspektiv for våre land og våre folk. I 1000 år har vi hatt Guds ord mellom oss. Gud har vist oss sin barmhjertighet og nåde og gitt oss rikelig med velsignelser på alle områder. Hva skjer? Guds ord blir foraktet, og kristne forfulgt av myndigheter og av religiøse ledere. Dommen er beskrevet her i dag. Vi kan lese om menigheten i Efesos og dommen de fikk: *«Men dette har jeg imot deg: Du har forlatt din første kjærlighet. 5 Tenk på hvor du sto før du falt. Vend om og gjør de gjerninger du gjorde før! Ellers kommer jeg til deg og tar lysestaken din bort – hvis du ikke vender om.»* Åp 2,4-5 kan det skje hos oss her i Norden at lysestaken flyttes og vi overlates til oss selv? **Derfor kjære deg som lytter eller leser.** Hold fast ved klippen Jesus Kristus. Han er veien, sannheten og livet.
Amen.